

Pozor na „přírodní“ léčbu – játra mohou trpět! – editorial

P. Husa

Klinika infekčních chorob Lékařské fakulty MU a FN Brno, pracoviště Bohunice, přednosta prof. MUDr. Petr Husa, CSc.

Baňárová A et al. Toxická hepatitida po *Polygonum multiflorum*. Vnitř Lék 2012; 58(12): 958–962.

Léčivé přípravky rostlinného původu používají příslušníci některých lidských společností po mnoho staletí. Masivní nárůst zájmu o ně mezi lidmi rozvinutých zemí je však fenoménem až několika posledních desetiletí. Podle výzkumu organizovaného ve Spojených státech v 90. letech minulého století užívalo produkty doplňkové a alternativní medicíny (complementary and alternative medicines – CAM) v roce 1990 34 % obyvatel USA, v roce 1997 to bylo již 42 %. Data získaná v rámci National Health and Nutrition Evaluation Survey (NHANES) ukázala, že mezi roky 1999–2000 bralo CAM 52 % obyvatel USA. Podle výsledků obdobného průzkumu publikovaného v roce 2006 to bylo již 73 % Američanů, z nichž 4 % měla nežádoucí účinky velmi pravděpodobně spojené s touto léčbou. K těmto lékům se uchylují především lidé s chronickými chorobami různých orgánů, a to včetně jater, s cílem zlepšit průběh těchto vleklých chorob nebo alespoň cítit se celkově lépe. V mnoha případech jde o důsledek zklamání z nedostatečného efektu nebo nežádoucích účinků standardní léčby, jindy o bezmeznou důvěru v přírodní produkty nepřipravované dle jejich názoru „chemickou“ cestou a mnohdy jde i o efekt agresivní reklamy na tyto „zázračné“ léky. Velmi významná je i snadná komerční dostupnost CAM, a to zejména

na internetu. V roce 2000 se odhadovalo, že celosvětově lidé utratili více než 60 miliard amerických dolarů za CAM a jen v USA to bylo 18 miliard dolarů.

V laické a často i v odborné veřejnosti převažuje názor, že CAM jsou zcela neškodné, navzdory tomu, že v medicínské literatuře neustále přibývá informací o jejich možných nežádoucích účincích včetně významné hepatotoxicity. Podle studie organizované v USA prestižní institucí National Institute of Diabetes and Digestive and Kidney Diseases CAM způsobují asi 10 % polékových jaterních poškození. Tento podíl CAM na toxickém poškození jater je pravděpodobně v řadě zemí ještě mnohem vyšší. Např. v Singapuru připadalo během 1 roku na vrub produktům tradiční čínské medicíny 52 % všech diagnostikovaných polékových poškození jater [1]. Od konce minulého decennia přibývá v odborné literatuře zpráv o toxických jaterních lézích vzniklých v pravděpodobné souvislosti s užíváním produktů Herbalife®, a to od reverzibilní cholestatické hepatitidy až po akutní jaterní selhání vyžadující transplantaci jater. Mechanismus jaterního poškození po užití produktů Herbalife® není zcela jasný, ale většinou se spekuluje o toxických příměsích (těžké kovy, pesticidy, antibiotika, změkčovadla), bakteriální či mykotické kontaminaci (*Bacillus subtilis*, *Bacillus ce-*

reus, *Aspergillus flavus*) či navození vzniku autoimunitní hepatitidy [2–5].

V tomto čísle časopisu Vnitřní lékařství popisují slovenští autoři [6] závažnou jaterní lézi vzniklou po několikaměsíčním podávání tablet obsahujících výtažek z kořene rdesna mnohokvětého – *Polygonum multiflorum*. Jedná se součást tradiční čínské medicíny používanou mnoho staletí při léčbě řady chorob. Čínský název rostliny je He-Shou-Wu (HSW) a je součástí mnoha produktů označovaných jako Shen-Min, Shou-Wu-Pian či Shou-Wu-Wan. Léčebný účinek HSW je poprvé zmíněn v herbáři Kaibao Bencao vydaném na císařském dvoře za vlády dynastie Song v letech 973–974. Nejčastěji se léky s HSW doporučují proti stárnutí, závratím, tinitu, předčasnému šedivění vlasů, lumbagu, zácpě a samozřejmě i při sexuálních poruchách.

HSW se podává buď v přírodní, surové, formě, nebo různě upravený. Zpracování HSW výrazně ovlivňuje toxicitu této látky, která je známa minimálně od počátku 90. let minulého století. Zatím však není jasné, zda se toxický vliv projeví pouze při předávkování, nebo již při nízkých dávkách. Pokusy na myších ukázaly mnohem vyšší toxicitu vodného než acetonového extraktu HSW. Podle lékopisu Čínské lidové republiky z roku 2010 dochází po 32 hod působení horké páry k čer-

nému zbarvení povrchu kořene HSW, což je spojeno s výrazným poklesem toxicity HSW [7].

Nabídek léčivých přípravků obsahujících HSW je na internetu nepřehledné množství, a to i z České republiky. Téměř stejně časté jsou v medicínských databázích zprávy o toxických účincích této látky. Asi největší soubor pochází z Korejské republiky, kde v jediné nemocnici, Gyeongsang National University Hospital, shromáždili během let 2007–2009 celkem 25 případů akutní hepatitidy vzniklé po HSW v různých „lékových“ formách – 16krát čaj, 5krát likér, 2krát čaj a likér, 1krát prášek a 1krát pudring. U 76 % postižených byl přítomen ikterus a u 72 % laboratorní známky hepatocelulárního poškození. Deset pacientů podstoupilo jaterní biopsii a u všech byly prokázány známky akutní hepatitidy. Jeden pa-

cient zemřel, jeden musel podstoupit akutní transplantaci jater a zbytek se uzdravil při užití konzervativní léčby [8].

Uvedené skutečnosti ilustrují potenciální toxicitu CAM, a to zejména jejich hepatotoxicitu. Protože nejde o léky, ale o potravinové doplňky, jejichž přesné složení není většinou známo, není zodpovědné, aby lékaři svým pacientům tyto léky doporučovali. Naopak by je měli před exotickými rostlinnými potravinovými doplňky varovat.

Literatura

1. Seeff LB. Are herbals as safe as their advocates believe? *J Hepatol* 2009; 50: 13–16.
2. Elinav E, Pinsker G, Safadi R et al. Association between consumption of Herbalife® nutritional supplements and acute hepatotoxicity. *J Hepatol* 2007; 47: 514–520.
3. Schoepfer AM, Engel A, Fattinger K et al. Herbal does not mean innocuous: 10 cases of severe hepatotoxicity associated with dietary sup-

plements from Herbalife® products. *J Hepatol* 2007; 47: 521–526.

4. Duque JM, Ferreira J, Salgueiro E, Manso G. Hepatotoxicity associated with consumption of herbal slimming products. *Med Clin (Barc)* 2007; 128: 238–239.

5. Stickel F, Droz S, Patsenker E et al. Severe hepatotoxicity following ingestion of Herbalife® nutritional supplements contaminated with *Bacillus subtilis*. *J Hepatol* 2009; 50: 111–117.

6. Baňárová A, Koller T, Payer J. Toxická hepatitida po *Polygonum multiflorum*. *Vnitř Lék* 2012; 58: 958–962.

7. Wu X, Chen X, Huang Q et al. Toxicity of raw and processed roots of *Polygonum multiflorum*. *Fitoterapia* 2012; 83: 469–475.

8. Jung KA, Min HJ, Yoo SS et al. Drug-Induced Liver Injury: Twenty Five Cases of Acute Hepatitis Following Ingestion of *Polygonum multiflorum* Thunb. *Gut Liver* 2011; 5: 493–499.

prof. MUDr. Petr Husa, CSc.

www.fnbrno.cz

e-mail: phusa@med.muni.cz

Doručeno do redakce: 7. 8. 2012

www.kardiologickarevue.cz